

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

1

בפני כב' השופט פליקס גורודצקי

תובעים

1. א.א.
2. י.א.

נגד

נתבעים

1. י.א (המנוח)
2. האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים משרדי ממשלה
999009
3. ל.ב.

בעניין המנוח י.א.

2

3

פסק דין

4

5 בפניי ארבעה הליכים העוסקים בשתי צוואות שעשתה המנוחה הגב' י.א ז"ל (להלן: "המנוחה")
6 שהלכה לעולמה ביום +.+.+.+

7

8 צוואה מיום +.+.+.+ שנערכה ביחד עם בעלה המנוח מר' א.ר ז"ל (להלן: "המנוח") ואומתה על
9 ידי שני עדים, עו"ד +.+.+.+ ועו"ד +.+.+.+. במסגרת צוואה זו הורישו המנוחים זה לזו את
10 כל רכושם וקבעו כי לאחר מות של שניהם, הרכוש יועבר בירושה לששת ילדיהם בחלקים שווים
11 (להלן: "הצוואה ההדדית").

12

13 צוואה מיום +.+.+.+ שנחתמה בפני שני עדים עו"ד +.+.+.+ ו+.+.+.+ במסגרת
14 צוואה זו, לאחר מות המנוח, ביטלה המנוחה את הצוואה ההדדית באופן מפורש והורישה את כל
15 רכושה לשני ילדיה: לבנה י.א ולבתה א.א בחלקים שווים (להלן: "הצוואה המאוחרת").
16 בצוואה המאוחרת הבהירה המנוחה כי היא מורישה את מלוא רכושה לשניים מתוך ששת ילדיה
17 בשל טיפול מסור בה בזמנים הקשים, כאשר ארבעת הילדים הנוספים ניתקו עמה כל קשר וסרבו
18 לעזור לה.

19 שתי הצוואות הוגשו לקיום והוגשה התנגדות מטעם י.א וא.א (להלן: "הנתבעים") לקיום הצוואה
20 ההדדית. במסגרת ההתנגדות טענו כי המנוחה ביטלה את הצוואה ההדדית, אגב עשיית הצוואה
21 המאוחרת.
22

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

1 שלוש מתוך ארבעת הילדים הנוספים (להלן: "התובעים") הגישו תגובה להתנגדות וטענו כי כנגד
2 ירושת המנוחים קיים פסק דין לטובת בנק +++++ וקיים חשש ממשי כי הבנק יבקש להוציא את
3 דירת המנוחים למכירה באמצעות הליכי כינוס, כאשר החוב צובר ריבית שנתית של 13.5%.

4
5 לגופו של עניין טענו כי הצוואה ההדדית נועדה למנוע סכסוך ירושה בין כל הילדים ומטעם זה
6 המנוחים הורישו את רכושם לכל הילדים בחלקים שווים.

7
8 עוד טענו כי הנתבעים השתלטו על דירת המנוחים והשפיעו על המנוחה עד כדי ניתוקה מיתר
9 הילדים.

10
11 כן טענו כי הצוואה המאוחרת הינה "תוצר" של דרישה יומיומית שהמנוחה תערוך צוואה חדשה,
12 המדירה את התובעים מהירושה. התובעים העלו תמיהות על האופן והנסיבות של עריכת הצוואה
13 המאוחרת.

14
15 התובעים הוסיפו כי ספק אם הוסבר למנוחה על מה היא חותמת וספק אם היא הבינה על מה
16 חתמה.

17 עוד הוסיפו כי הצוואה המאוחרת איננה מתיישבת עם **תיקון מס' 12 לחוק הירושה התשכ"ה - 1965**
18 (להלן-"**החוק**") וכי ביטול של הצוואה ההדדית נעשה שלא כדין.

19
20 עוד טענו התובעים כי בעת החתימה על הצוואה המאוחרת המנוחה הייתה במצב רפואי קשה מאוד,
21 והם הטילו ספק באם המנוחה היא זו שחתמה על הצוואה. לחלופין טענו כי ככל והמנוחה חתמה על
22 הצוואה, חתימתה נעשתה תחת השפעה בלתי הוגנת.

מבוא דיוני

23
24
25
26 בדיון שהתקיים ביום 7.3.17 נדונה שאלה האם בשים לב להוראת **סעיף 8 לחוק**, המנוחה, בעת
27 עשיית הצוואה המאוחרת, הייתה צריכה להשיב את שקיבלה על פי הצוואה ההדדית. לאחר דין
28 ודברים הושגה הסכמה דיونית על פיה תוכרע, בראש ובראשונה, שאלה משפטית זו, על סמך הגשת
29 סיכומי הצדדים.

30
31 הצדדים הגישו סיכומים ולאחר עיון בהם ניתנה ההחלטה מיום 8.5.17 וזו לשונה:

32
33 "**לאחר שעיינתי בסיכומי הצדדים ובכל חומר הראיות, הגעתי למסקנה כי יכול וההחלטה בסוגיית**
34 **הס' 8 א תסיים את ההליך ותהווה, למעשה, פסק דין.**

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

1 בנסיבות אלה יודיעו הצדדים בתוך 10 ימים האם מסכימים הם כי ינתן פסק דין על יסוד החומר
2 המצוי בתיק בית המשפט וללא ניהול הליך של הוכחות או שמא מבקש מי מהצדדים כי יתקיים
3 הליך של הוכחות ובמקרה זה, לא תינתן החלטה בסוגיית הס' 8 ותחתיה ינתנו הוראות לגבי הגשת
4 תצהירי עדות ראשית.

5
6 ת.פ. מזכירות להגשת הודעת באי כוח הצדדים.

7
8 המתנגדים הגישו הודעה בה הודיעו כי הם מבקשים להורות על הגשת תצהירי עדות ראשית ולקבוע
9 מועד לקדם משפט לפני הליך ההוכחות.

10
11 לאור הודעה זו ניתנה הוראה בדבר הגשת התצהירים ונקבע מועד לדיון.

12
13 בדיון שהתקיים ביום 4.3.18, לאחר שיח מחוץ לפרוטוקול שנערך בהסכמת הצדדים, הצדדים הגיעו
14 להסכמה דיונית באשר למתווה בו יימשך בירור ההליך. בעקבות הודעה של ב"כ הנתבעים, כי הוא
15 איננו מתנגד שהליך זה יתברר על סמך הגשת הסיכומים, ניתנה החלטה מיום 18.3.18 וזו לשונה:

16
17 "בדיון שהתקיים 4.3.18 הועלתה האפשרות כי תוכרע סוגיית ס' 8 א לחוק הירושה והשפעתו על
18 ההליך דנו, כאשר הובהר לב"כ הצדדים כי יכול והחלטה תסיים את ההליך ותהווה, למעשה, פסק
19 דין".

20 בהתאם להחלטה מיום 4.3.18 הוגשה הודעה זו, במסגרתה הודיעה עוה"ד ++++, ב"כ הנתבעים, כי
21 הוא מסכים למתווה ובלבד שיתאפשר לו ולצד שכנגד (ככל שיחפוץ) להגיש סיכומים (דבר שנקבע אף
22 בהחלטה מיום 4.3.18).

23
24 לאור הודעה זו הוחלט כדלהלן:

25
26 "סיכומי הצדדים יוגשו עד ליום 1.5.18

27 היקף הסיכומים לא יעלה על 5 עמודים.

28 ככל שהכרעה לא תסיים את ההליך, ייקבע מועד לדיון.

29 ככל שהכרעה תסיים את ההליך ינתן פסק דין.

30 ת.פ. מזכירות להגשת הסיכומים.

31
32 עיקר טענות התובעים בסיכומים

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

1 התובעים, בסיכומיהם, פרטו את הרקע העובדתי והפנו **לסעיף 8 לחוק הירושה**. לשיטתם, במקרה
2 דן חל **סעיף 8 א (ב) (2) (א) לחוק הירושה** הקובע כי כל עוד לא חולק העיזבון, על בן הזוג הנותר
3 בחיים, המבקש לבטל את הצוואה החדית להסתלק מכל חלק בעיזבון, דבר שלא נעשה.
4 המנוחה המשיכה להתגורר בדירת המנוח, פעלה בזכויותיו ולא פרעה חוב לבנק הפועלים.

5
6 התובעים, בבחינת למעלה מן הצורך, התייחסו **לסעיף 8 א (ב) (2) (ב) לחוק הירושה** העוסק בביטול
7 צוואה החדית לאחר חלוקת העיזבון וטענו כי המנוחה לא פעלה על פי סעיף זה.

8
9 התובעים ציינו כי בצוואה המאוחרת לא צוין דבר ביחס לחזרתה של המנוחה מצוואתה ההחדית.

10
11 עוד הוסיפו כי המנוחה אף הגישה בקשה לקיום של הצוואה ההחדית.

12
13 עוד טענו כי המנוח סמך על המנוחה שתקיים את הוראות הצוואה ההחדית, וכי כל הילדים יזכו
14 בירושה באופן שווה והמנוחה לא הייתה רשאית לבצע שינוי חד צדדי של הצוואה או לבטלה ללא
15 מילוי הוראת **סעיף 8 א (ב) (2) לחוק הירושה**.

עיקר טענות הנתבעים בסיכומיהם

16
17
18
19 הנתבעים, בסיכומיהם, הדגישו את העיקרון של קיום דברי המת.

20
21 לגופו של עניין טענו כי המנוחה לא קיבלה דבר על פי הצוואה החדית, ובמצב דברים זה לא היה ממה
22 להסתלק.

23
24 במענה לטענת התובעים כי המנוחה המשיכה להתגורר בדירת המנוחים לאחר מות המנוח טענו כי
25 הדבר נעשה מכוח **סעיף 115 לחוק הירושה** ומכוח עצם נישואיה למנוח.

26
27 למען הזהירות טענו כי מכוח עיקרון "חופש לצוות" המוסדר **בסעיף 27 לחוק הירושה**, רשאי כל
28 אדם לשנות ולבטל את צוואתו עד ליומו האחרון וכי כל הסכם או התחייבות המגבילים "חופש
29 לצוות" לא יתפסו.

30
31 עוד טענו כי "חופש לצוות" מתנגש עם מגבלות המוטלות על ביטול צוואה החדית, לאחר פטירת אחד
32 המנוחים. לשיטתם, המנוחה הייתה רשאית לבטל את הצוואה ההחדית לכל הפחות ביחס לחלקה.
33 ביחס לחלקו של המנוח, השאלה נותרה פתוחה משעה שהמנוחה שלא קיבלה מאומה מעיזבון המנוח
34 על פי הצוואה החדית.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

1
2 הנתבעים סבורים כי ביטול של הצוואה ההדדית עומד בדרישות הסעיף הרלוונטי. לשיטתם, הצוואה
3 הדדית בטלה כולה ומשבוטלה, חלק של המנוח יועבר בירושה למנוחה על פי הדין והמנוחה תזכה ב-
4 75% מכלל העיזבון, בעוד שכל הילדים יזכו ב-25% הנותרים, בחלקים שווים.
5 בתמיכה לטענתם, צרפו הנתבעים החלטה שניתנה בת"ע 4709-08-17 פלוני נ' פלונית, מיום 16.4.18
6 (נבו) (להלן: "עניין פלוני").

דיון והכרעה

7
8
9
10 ביום 19.7.2005 התקבל בכנסת תיקון מס' 12 לחוק הירושה תשכ"ה – 1965 (להלן-"החוק") והוא
11 נכנס לתקוף ביום 01.08.05. תיקון זה מעגן, במסגרת סעיף 8א' לחוק, הסדר מיוחד ביחס לעריכה
12 וביטול של צוואות הדדיות וזו לשונו:

- 13
14 8א. (א) בני זוג רשאים לערוך צוואות מתוך הסתמכות של בן הזוג
15 האחד על צוואת בן הזוג האחר; צוואות כאמור יכולות
16 להיעשות בין אם הזוכה על פי כל אחת מהצוואות הוא בן
17 הזוג ובין אם הוא גורם שלישי, בין בשני מסמכים שנערכו
18 באותה עת ובין במסמך אחד (בסעיף זה – צוואות הדדיות).
19 (ב) לביטול צוואה הדדית לא יהיה תוקף אלא אם כן יתקיים אחד
20 מאלה:
21 (1) בחייהם של שני בני הזוג – המצווה המבקש לבטל את צוואתו
22 ימסור הודעה בכתב על ביטול הצוואה למצווה השני; נמסרה
23 הודעה כאמור, בטלות הצוואות ההדדיות של שני המצווים;
24 (2) לאחר מות אחד מבני הזוג –
25 (א) כל עוד לא חולק העיזבון – בן הזוג שנותר בחיים
26 ומבקש לבטל את צוואתו יסתלק שלא לטובתו,
27 לטובת ילדו או לטובת אחיו של המוריש, מכל מנה
28 או מכל חלק בעיזבון שהוא אמור לקבל לפי הצוואה
29 ההדדית של המצווה שמת;
30 (ב) לאחר חלוקת העיזבון – בן הזוג שנותר בחיים
31 ומבקש לבטל את צוואתו ישיב את כל שירש לפי
32 הצוואה ההדדית לעיזבון, ואם השבה בעין בלתי

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

1 אפשרית או בלתי סבירה – ישיב את שווי המנה או
2 החלק בעיזבון שירש;
3 הוראות סעיף קטן (ב) יחולו אם אין בצוואות
4 ההדדיות הוראה אחרת, ואולם הוראה השוללת
5 לחלוטין את הזכות לבטל את הצוואה בחיי שני בני
6 הזוג – בטלה.

7
8 שאלה משפטית הצריכה להכרעה הינה השפעתו של ס' 8 א' לחוק על ההליך דנן. שאלה מעשית,
9 הנובעת מהשאלה המשפטית, הינה האם בוטלה הצוואה ההדדית.

10
11 נקודת המוצא הינה כי לביטול צוואה הדדית לא יהיה תוקף **ראו ס' 8 א' (ב) לחוק**. עם זאת, צוואה
12 הדדית ניתנת לביטול בהתקיים תנאים הקבועים **בס' 8' לחוק**.
13 סעיף החוק הרלוונטי בעניינינו הינו **סעיף 8 א' (ב) (2) (א)** (להלן-"**הסעיף**") הקובע כי בן הזוג
14 המבטל צוואה הדדית, יסתלק מכל טובת הנאה שהוא אמור לקבל לפי הצוואה ההדדית של המצווה
15 שמת.

16 בעניינינו – המנוחה ביטלה את הצוואה ההדדית, מבלי שהיא הסתלקה מחלקה בעיזבון המנוח על
17 פי הצוואה ההדדית.

18 לטענת הנתבעים, המנוחה לא קיבלה דבר על פי הצוואה הדדית, ובמצב דברים זה לא היה ממה
19 להסתלק. אין בידי לקבל טענה זו.

20
21 ראשית, הסעיף אינו דורש כי בן הזוג הנותר בחיים והמבקש לבטל צוואה הדדית, יקבל את חלקו
22 בעיזבון "**בפועל**" ודי בכך שהוא היה "**אמור לקבל**" את חלקו בעיזבון.

23
24 שנית, הסעיף נוקב בלשון "**יסתלק**" כאשר בהעדר הסתלקות בפועל, בן הזוג הנותר בחיים אינו
25 רשאי לבטל את צוואתו ההדדית והוא "**כבול**" בהוראותיה **ראו ת"ע 13-12-62398 מיום 07.07.14**
26 **(נבו)**.

27
28 עיינתי **בת"ע 17-08-47090 מיום 16.04.18** שצורף לסיכומי הנתבעים. לטענתם, על פי החלטה זו, יש
29 תחולה לצוואה מאוחרת אף אם ההשבה נעשית לאחר עריכת הצוואה המאוחרת **ראו ס' 23**
30 **לסיכומים**.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

1 לא מצאתי ממש בטענה זו. עסקינן בהחלטה שניתנה במסגרת בקשה לסילוק על הסף, וכבוד השופט
2 שקד ציין בזהירות הנדרשת כי קביעתו הינה לכאורית **ראו ס' 17-18 להחלטה**, כי המקרה שבפניו
3 הינו מקרה מיוחד **ראו ס' 23 ו-25 להחלטה**, כי הוא לא נדרש למכלול המאגר העובדתי וכי קביעתו
4 הינה לצורך דיון בבקשה לסילוק על הסף **ראו ס' 24 להחלטה**.

5
6 לפיכך, מצאתי כי המנוחה לא קיימה תנאי הקבוע בסעיף לביטול הצוואה ההדדית ולביטולה אין
7 תוקף. התוצאה המעשית זו הינה כי הצוואה ההדדית לא בוטלה ומשכך היא הצוואה ברת קיום.

8
9 אין גם ביתר הטענות של הנתבעים כדי לשנות את התוצאה.

10
11 לטענת הנתבעים, יש לכבד את דברי המת ולקיים את הצוואה המאוחרת. החובה לקיים את רצון
12 המצווה ("**מצווה לקיים דברי המת**") הינה ברורה וידועה ואין צורך להכביר מילים על אודותיה
13 **ראו: ע"א 1182/90 שחם נ' רוטמן, פ"ד מו(4) 330; ע"א 1212/91 קרן ליב"י נ' בינשטוק, פ"ד**
14 **מח(3) 705**.

15
16 עם זאת, משעה שעסקינן בצוואה הדדית, עיקרון "כיבוד דברי המת" חל, במידה שווה, על דברי
17 המנוח ועיקרון "כיבוד דברי" המת מחליף את כותרתו ל"כיבוד דברי המתים".

18
19 לטענת הנתבעים, חופש לצוות מתנגש עם מגבלות המוטלות על ביטול צוואה הדדית.

20
21 אכן, בצוואות הדדיות קיימת סתירה בין שני עקרונות מרכזיים והם: "**החופש לצוות**" הכולל בתוכו
22 את החופש של המצווה לשנות את צוואתו כרצונו בכל עת כמצוות **סעיף 27(ב) לחוק לבין עקרון**
23 **ההסתמכות** של כל אחד מהצדדים לצוואה שעומד בבסיס צוואה הדדית. כל צד לצוואה מצפה כי
24 השני לא ישנה את הוראותיו, בין בחייו של הנפטר הראשון ובין לאחר פטירתו.

25
26 על עקרונות אלה עמד כב' הנשיא ברק(כתוארו אז) בפרשת מלמד בהערת אגב:

27
28 "גם בצוואה המשותפת וההדדית אין אינטרס הסתמכות ראוי להגנה של היורשים. עם זאת, לכאורה
29 קיים אינטרס הסתמכות ראוי להגנה של "המוריש האחר". מבחינה זו דומה צוואה משותפת והדדית
30 לחוזה. בצוואה משותפת והדדית עניין לנו בגמירות דעת של שני מצווים הפועלים במשותף ובאופן
31 הדדי. האין זה ראוי לקבוע כי עם מותו של מצווה אחד בצוואה משותפת והדדית אין המצווה השני יכול
32 לחזור בו מצוואתו המשותפת וההדדית? .. באמרת אגב ציין השופט קיסטר, ביחס לצוואה משותפת כי
33 "כל אחד מן המצווים חופשי לשנות את צוואתו עד ליום פטירתו, ואין דין מיוחד למקרה ששני אנשים

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

1 עורכים צוואות, האחד לטובת רעהו, תוצאה זו קשה היא. במשפט המקובל האנגלי התגברו על קושי זה
2 בעזרת מוסד הנאמנות: עם מותו של מצווה אחד הופך המצווה השני לנאמן. יתכן גם שניתן לקבוע
3 בישראל, כי לאור אינטרס ההסתמכות, ביטול הצוואה השנייה הינו פעולה שלא בתום לב, בניגוד
4 להוראת סעיף 39 [לחוק החוזים](#) (חלק כללי), תשל"ג-1973, החלה גם על פעולה משפטית (כמו צוואה)
5 שאינה בבחינת חוזה (סעיף 61(ב) לחוק החוזים (חלק כללי)).
6 עם זאת השאיר בית המשפט בצריך עיון את ההכרעה בנושא זה משום שבאותו מקרה לשון
7 הצוואה הצביעה על כך שנשמרה הזכות לשנות את הצוואה. הסוגיה נותרה בצריך עיון גם בעניין
8 [לרנר \(בע"מ 4282/03 לרנר נ' פייר\)](#).

11 [בבעמ 10807/03 זמיר נ' גמליאל פ"ד סב \(1\) 601](#) קבעה כב' השופטת נאור :

13 " לדעתי מעצם ההדדיות בכתיבת הצוואות, אין ללמוד על רצון משותף של בני הזוג להגביל זה את כוחו
14 של זה לשנות את הצוואה לאחר מות של מי מהן, והכל כמובן באין אינדקציה פרשנית אחרת. זאת ועוד,
15 [חוק הירושה](#) מלמדינו כי עיקרון יסוד בדיני הירושה הוא כוחו של המוריש לשנות מצוואתו מתי וכפי
16 שיחפוץ...בהעדר עיגון לכוונה משותפת אחרת של כותבי צוואות הדדיות ולו באופן משתמע, אין, לטעמי,
17 מקום לסטות מהוראות אלה. דעתי היא כי אין בהדדיות בצוואות לכשעצמה כדי שניצור פרזומציה, כי
18 כוונת הצדדים הייתה להתנות הוראות הדין (אם אכן ניתנות הן להתניה)".

20 בפסק דין זה, דעת הרוב, לא קיבלה למעשה את קביעת כב' הנשיא (כתוארו אז) ברק בפרשת [מלמד](#)
21 בעניין עיקרון ההסתמכות.

23 [בע"מ 4282/03 ל' נגריה פ' \(פורסם בנבו, ניתן ביום 21.6.05\)](#) חזר בית המשפט העליון (כב' השופט
24 טירקל) על האמור לעיל והרחיב :

26 " החלתן של הוראות [חוק הירושה](#) על צוואה משותפת ועל צוואה הדדית מעוררת קשיים משום
27 שלכאורה מקצת ההוראות אינן מתיישבות עם צוואות כאלה...
28 בתי המשפט התגברו על קשיים אלה, בדרך כלל, בלי להכריע בשאלות העקרוניות, מתוך בחינתו
29 של כל מקרה ומקרה לפי נסיבותיו...

30 השאלה אם יש להגן על אינטרס ההסתמכות נדונה גם בוועדה לתיקון [חוק הירושה](#) שבראשותי
31 ובסיכומו של הדיון הוחלט לאפשר עריכה של צוואות הדדיות בין בני זוג ולהגן על אינטרס

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

1 ההסתמכות על ידי קביעת הוראה שהמצווה שנתר בחיים לא יהיה רשאי לבטל את צוואתו, אלא
2 באישורו של בית המשפט....

3 כאן מבקשים אנו לשחזר, על דרך של פירוש, את התכנית המשותפת שעמדה ביסוד הצוואה
4 המשותפת וההדדית, את מטרתיהם המשותפות של המצווים ואת הרצונות של כל אחד ואחד
5 מהם כפי שהתמזגו לרצון אחד. על כך אומר הנשיא א' ברק:

6 "לדעתי, קיים בצוואה המשותפת וההדדית אינטרס הסתמכות ברור. על פי עצם ההגדרה של
7 ההדדיות, ההוראות של המצווה האחד נקבעות על יסוד הוראותיו של המצווה האחר. הוראותיו
8 של האחד הן התמורה להוראותיו של האחר. על כן בצוואה משותפת והדדית יש להתחשב –
9 שעה שמפרשים את הוראות הצוואה – באומד הדעת המשותף של המצווים כולם. מבחינה זו
10 דומה צוואה משותפת והדדית לחוזה יותר משהיא דומה לצוואה" (ברק, בעמ' 73. וראו גם דברי
11 הנשיא א' ברק בע"א 490/99 הקדש מנחם ובלומה אטינגר נגריה אבן טוב ואח', פ"ד נז(5)
12 156, 145).

13 הפסיקה כיום נוטה להעניק הגנה לאינטרס ההסתמכות של מצווים בצוואות הדדיות, אולם הגנה זו
14 טרם התגבשה במלואה.

15
16 בספרות הובעה דעה כי "האופי המהותי המייחד את הצוואה ההדדית הוא מבחן ההסתמכות: צוואה
17 הדדית כוללת הכרה באינטרס הסתמכות הדדי של בני זוג בשונה מצוואה רגילה שאין בה אינטרס
18 הסתמכות מוכר. עיקרון זה בא לידי ביטוי בהגבלת חופש של המצווים לבטל את צוואתם או לשנותה,
19 וזאת, על ידי איזון ראוי בין חופש הצוואה לבין אינטרס ההסתמכות בצוואה הדדית. היסוד להגבלת
20 החופש לשנות או לבטל את הצוואה ההדדית, הוא האופי ה"מעין חוזי" (מעין עסקה") בצוואה הדדית...
21 צוואה הדדית, להבדיל מצוואה רגילה, היא פעולה משפטית דו צדדית – שילוב של צוואה ושל הסכם,
22 שבו מוטלת על המצווים, מכוח החוק, הגבלה הדדית להימנע משינוי חד צדדי של הצוואה, והגבלה זו
23 משקפת את הפן ההסכמי הגלום בצוואה " **ראו: צוואות הדדיות – מאת: פרופ' מיכאל קוריאנאלי,**
24 **פרק מתוך ספרו: דיני ירושה- צוואות, ירושות ועיזבונות, הוצאה לאור של לשכת עורכי הדין 2012**
25 **, פורסם באתר פסק דין.**

26
27 לטעמי, בצוואה הדדית, יש להעדיף את עיקרון "ההסתמכות" על פני עיקרון "חופש לצוות".

28
29 ראשית, עיקרון "ההסתמכות" הינו עיקרון מאוחר וספציפי בעוד שעיקרון "חופש לצוות" הינו
30 עיקרון מוקדם וכללי.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

1 שנית, "חופש לצוות" הינו חופש לבחור בין עשיית צוואה הודדית לבין עשיית צוואה רגילה. בחירה
2 בעשיית צוואה הודדית, משמעותה נכונות לקבל כללים החלים על צוואה מסוג זה, ביניהם עיקרון
3 "ההסתמכות".

4
5 בעניינינו – ומשעה שקבעתי כי יש להעדיף את עיקרון ההסתמכות – מצאתי כי הסתמכות המנוחים
6 על הוראות הצוואה ההודדית, הייתה הסתמכות מוגברת.

7 בס' 8 לצוואה ההודדית קבעו המנוחים כי:

8 **"צוואתנו זו הינה האחרונה ותעמוד בתקפה כל עוד לא שונתה ו/או בוטלה ו/או הוחלפה על ידינו"**
9 (הדגשה לא במקור – פ.ג.).

10 המנוחים בחרו להשתמש בלשון רבים והם קבעו כי שינוי/ביטול/החלפה של הצוואה ייעשה על ידי
11 שניהם ועל ידי שניהם בלבד. המשמעות של קביעה זו הינה כי אף מצווה אינו רשאי לבטל את
12 הצוואה באופן חד צדדי.

13 עוד ניתן ללמוד מקביעה זו כי כל שינוי/ביטול/החלפה של הצוואה ייעשה בחיי המנוחים (שכן ביטול
14 על ידי שני המנוחים יחד, יכול להיעשות בעודם שניהם בחיים) וכי לא יהיה תוקף לביטול לאחר מות
15 אחד מהם. לפיכך, "הצמדות" ללשון הצוואה – ואיש לא מנע מהמנוחים "לוותר" על סעיף זה או
16 לנסחו בדרך שונה – מובילה למסקנה על פיה לביטול הצוואה ההודדית, לאחר מות אחד המנוחים,
17 אין תוקף.

18 לסיום אתייחס לחישוב שערכו הנתבעים בסיכומיהם. לשיטתם, הצוואה הודדית בטלה וחלקו של
19 המנוח עובר בירושה למנוחה על פי הדין. בתוך כך המנוחה תזכה ב-75% מכלל העיזבון, בעוד שכל
20 הילדים יזכו ב-25% הנותרים, בחלקים שווים. החישוב של הנתבעים תומך במסקנה כי אין לבטל
21 את הצוואה ההודדית.

22
23 וכל כך למה? משום שהחישוב אינו מביא בחשבון תרחיש אפשרי אחר: לו ידע המנוח כי המנוחה
24 תשנה את הצוואה ההודדית, ולמעשה תפר את "הסכם צוואתי", יכול והיה משפר את מצבם של
25 התובעים על דרך של עשיית צוואה רגילה לטובתם אגב הדרת המנוחה ונתבעים מעיזבונו והוא לא
26 עשה כן בהסתמך על הצוואה ההודדית כשהוא סמוך ובטוח כי העיזבון יתחלק בין כל הילדים
27 בחלקים שווים.

28 התוצאה היא כי הצוואה ההודדית ברת קיום.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

1 התוצאה המעשית היא כי ההתנגדות נדחית. כפועל יוצא, נדחית גם הבקשה לקיום של הצוואה
2 המאוחרת.

3 לאור התוצאה – צו קיום של הצוואה ההדדית יוגש לחתימתי. לצו תצורף הצוואה ההדדית כנספח
4 א'.

5 לאור ההסכמה הדיונית אשר חסכה זמן שיפוטי ומשאבים של הצדדים, איני עושה צו להוצאות.
6 המזכירות תסגור הליך זה ואת יתר ההליכים הקשורים.

7 **ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.**

8
9
10 ניתן היום, ב' אלול תשע"ח, 13 אוגוסט 2018, בהעדר הצדדים.

11

12 פליקס גורודצקי, שופט

13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24 ניתן היום, ד' אלול תשע"ח, 15 אוגוסט 2018, בהעדר הצדדים.

25
26 חתימה

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

15 אוגוסט 2018

ת"ע 41295-09-16

- 1
- 2
- 3

פנינת חינוך